

N:o 15.

Ank. till Riksd. kansli den 21 febr. 1908, kl. 11 f. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion angående befogenhet för gift kvinna, som sammanlefver med sin man, att idka handel eller annat näringsyrke.

I en inom Första Kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 8, anför herr *K. H. Bergendahl*:

»I 4 § kungl. förordningen angående utvidgad näringsfrihet den 18 juni 1864 är stadgadt, att gift kvinna, som med mannen sammanlefver, må idka handel eller annat näringsyrke, »såvida mannen sådant tillåter och ikläder sig ansvarighet för de förbindelser, hon i och för rörelsen kan komma att ingå».

Hustruns rätt att drifva ett näringsfång är således beroende på mannens samtycke och hans frivilligt gjorda åtagande att ansvara för den gäld, som af rörelsen kan uppstå.

Enligt äldre tiders lagstiftning i fråga om makars egendomsförhållanden var ett dylikt villkor för rättighetens utövande helt naturligt.

Men med den friare ställning inom äktenskapet, som nu gällande rätt velat bereda kvinnan, synes fordran på mannens samtycke i förenämnda afseende icke stå riktigt väl öfverens.

Vare sig hustrun vunnit boskillnad eller ej kan hon besitta egendom, hvaröfver hon äger lagligen föfoga, utan att mannens samtycke

behöfver inhämtas. Hon disponerar således måhända just den egendom eller det rörelsekapital, som betingas för den näring, hon vill idka, och hon behöfver icke anlita någon del af de tillgångar, som stå under mannens förvaltning. Det synes vid sådant förhållande icke vara följderiktigt, att hon ändock måste utverka sig mannens tillstånd till utfövande af en rörelse, hvarigenom hennes medel skulle kunna göras mest fruktbarande.

Det tillkommer visserligen mannen, såsom i regeln boets förvaltare, att tillse, att boet icke onödigtvis belastas med gäld och bör fördens skull vara berättigad att vägra sitt samtycke till en verksamhet å hustruns sida, som han anser vara för boet ekonomiskt äfventyrlig. Men härvid är att märka, att enligt nu gällande rätt sådana dispositioner kunna göras, att den gäld, som hustrun vid utföandet af sitt näringsfång gör, kommer, på sätt i 11 kap. 5 § giftermålsbalken sägs, att uteslutande hvila på den egendom, hvaröfver hon äger råda.

Ett skäl, hvarför lagen uppställer fordran på mannens samtycke i anmärkta afseendet, torde vara, att mannen kan hafva anspråk på, att, då hans verksamhet måste vara riktad utåt för familjens uppehälle, hustrun bör egna tid och krafter åt den inre hushållningen, hvilken för familjens välfärd är af icke mindre betydelse än mannens yttre verksamhet.

Om således krafvet på mannens samtycke såsom villkor för hustruns rätt att idka handel eller annan näring, då makarne sammanlefva, icke helt och hållet kan uppgifvas, borde det dock beredas hustrun utväg att, då mannen utan giltig anledning vägrar att lämna sitt samtycke till den rörelse, hustrun önskar drifva, få sitt anspråk därutinnan pröfvadt af laga myndighet.

Inom området för min erfarenhet komma några fall, där mannens samtycke bort gifvas, men af honom utan giltig grund vägrats. I två af dessa fall gaf mannens verksamhet icke tillräcklig inkomst för att trygga familjens ekonomiska oberoende.

Är förhållandet mellan makar mindre godt, kan mannens vägran af sitt samtycke hafva sin grund uteslutande i hans obenägenhet att gå sin hustrus önskingar till mötes eller af motvilja för den friare ställning, hustrun skulle komma att intaga, om hon finge drifva själfständig ekonomisk verksamhet. Hans vägran kan härflyta äfven af andra lika oberättigade motiv.

Det synes mig därför, som om hustrun borde vara berättigad, att, om mannen enligt hennes uppfattning utan giltig anledning undandrager

sig att lämna sitt samtycke till det näringsyrke, hon önskar idka, underställa sin sak laga domstols pröfning, liksom hon nu måste söka tillstånd af domstol för rättighet att in-teckna eller försälja den boets fasta egendom, som hon förvaltar af anledning hvarom i 9 kap. 2 § giftermålsbalken förmäles. Finner domstolen af föreliggande omständigheter, att hustrun icke bör vägras rätt att drifva det näringsfång, hvartill hon äger såväl personliga som ekonomiska förutsättningar, må domstolen kunna medgifva sådan rätt, utan att mannens samtycke därtill lämnats.

Då jag alltså anser, att gift kvinnas rätt att idka handel eller annat näringsyrke icke bör göras beroende af mannens godtycke, samt den friare ekonomiska ställning, som senare tidens lagstiftning velat bereda henne, synes mig följdriktigt leda till större handlingsfrihet äfven i nu anmärkta afseende, får jag vördsamt hemställa, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan lagändring, att gift kvinna, som med mannen sammanlefver, må äga rätt att, oberoende af mannens samtycke och ansvarighet för uppkommande gäld, efter domstols pröfning idka handel eller annat näringsyrke.»

I anledning af förevarande motion tillåter sig lagutskottet erinra, hurusom redan 1903 års Riksdag i viss mån kan sägas hafva beaktat de af motionären nu framhållna synpunkter.

Med föranledande af väckta motioner om ändring af bestämmelserna i 9 kap. 1 § giftermålsbalken förklarade nämligen Riksdagen uti en den 18 mars 1903 till Kungl. Maj:t aflåten skrifvelse, n:o 33, bland annat, att det i 4 § af förordningen angående utvidgad näringsfrihet förefintliga stadgandet om vissa villkor för gift kvinnas rätt, där hon med mannen sammanlefver, att idka handel eller annat näringsyrke, såsom allmän regel syntes Riksdagen föråldradt och knappast öfverensstämmande med den hustru i öfrigt tillerkända rättsställning.

Under återopande häraf äfvensom af i öfrigt anförda grunder anhöll Riksdagen i sin ofvanberörda skrifvelse, att Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande i hvad mån gällande lagstiftning om hustrus rättsliga ställning kunde för jämkning eller förtydligande böra omarbetas, i syfte att, utan väsentlig rubbning af de grunder, å hvilka samma lagstiftning hvilar, hustrus rättsställning måtte blifva mera klart och följdriktigt bestämd samt hennes myndighet, i den mån densamma ej ansåges böra af mannens

målsmanskap begränsas, klart och tydligt i lagen varda uttryckt, och därefter för Riksdagen framlägga det förslag till lagbestämmelser i ämnet, hvartill förhållandena kunde föranleda.

Då de af motionären framhållna synpunkter tvifvelsutan komma att vinna beaktande vid den utredning och pröfning, till hvilka Riksdagens ofvanberörda skrifvelse lärer gifva anledning, samt nu ifrågasatta lagändring icke lämpligen torde kunna vidtagas utan ändring i åtskilliga andra stadganden rörande äkta makars inbördes rättsställning, hemställer utskottet,

att förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 17 februari 1908.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Reservation:

af herr *Lindhagen*, som yttrat:

»Utskottet har i anledning af annan motion af herr Bergendahl tillstyrkt, att Riksdagen skulle begära förslag till tydliga lagbestämmelser om att gift kvinna kan förordnas till förmyndare för sin man (lagutskottets utlåtande n:o 14).

Med samma fog synes mig kunna tillstyrkas en omedelbar lagändring i syfte att gift kvinna må idka handel eller annat näringsyrke utan att behöfva erhålla mannens tillstånd och hans borgen för hennes förbindelser. I stället har utskottet hänvisat denna senare fråga till lösning i sammanhang med den allmänna revisionen af lagstiftningen om hustrus rättsställning, hvarom 1903 års Riksdag kompromissvis gjorde en något dunkel framställning. Utskottet synes nämligen föreställa sig, att förevarande lagändring förutsätter en djupare omläggning af makars inbördes rätts-

ställning enligt gällande rätt. Så är dock ej förhållandet. Uti 11 kap. 5 § giftermålsbalken, sådant detta lagrum lyder enligt lagen den 1 juli 1898, förutsättes, att hustru äger ensam ikläda sig gäld, samt stadgas om hvilken ägendom skall svara för sådan gäld.

Ett ingående på makars egendomsgemenskap och mannens förvaltningsrätt öfver densamma är onekligen ett mera vidtutseende ämne. Lyckligast vore därför, om båda de af herr Bergendahl väckta frågorna, liksom en hel del andra dylika sväfvande spörsmål, kunde, utan lång väntan på en blifvande omarbetning af giftermålsbalken, lösas icke endast hvar för sig, hvilket också går för sig, utan på sätt 1903 års motionärer ifrågasatt uti de af dem framlagda formulerade lagförslagen. Dessa förslag gingo nämligen ut på en enkel omformulering af lagstiftningen i syfte att lagens nuvarande föreskrift, att mannen är hustrus målsman, med undantag för de fall, att hustrun eger förvaltningsrätt, skulle utbytas mot ett uttryckligt stadgande, att gift kvinna är myndig likaväl som den ogifta med de undantag, som betingas af mannens förvaltningsrätt öfver gemensam egendom.

Emellertid har motionären bundit sitt förslag vid det uttryckliga villkoret, att i stället för tillstånd af mannen skulle fordras tillstånd af domstol. Då ett sådant villkor enligt min mening är särdeles otidsenligt, nödgas jag — i förhoppning att frågan i alla fall upptages vid pröfning af den andra motionen — äfven för min del tillstyrka:

att ifrågavarande motion, sådan den blifvit formulerad, icke må till någon Riksdagens åtgärd för-
anleda.»

Herr *Widén* har anhållit om anteckning å utlåtandet därom, att han icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.
